

LIBRIS

We know
books

**NATHAN
THRALL**

**O ZI
DIN VIATA
LUI ABED
SALAMA**

Anatomia unei
tragedii din Ierusalim

Traducere din limba engleză
ANDREEA NĂSTASE

LITERA
București

CUPRINS

Personaje	9
Prolog	13
Partea întâi: Trei căsătorii	21
Partea a doua: Două incendii	89
Partea a treia: Un accident cu multiple victime	127
Partea a patra: Zidul	155
Partea a cincea: Trei înmormântări	193
Epilog	236
Nota autorului	249
Surse	250
Mulțumiri	282
Indice	286

PROLOG

În noaptea de dinaintea accidentului, Milad Salama abia își putea stăpâni surescitarea, căci urma să participe la o excursie cu clasa.

– Baba, spuse el trăgându-l de mână pe tatăl său, Abed, vreau să cumpăr de mâncare pentru picnicul de mâine.

Se aflau în apartamentul socrilor lui Abed, care dețineau o mică băcănie, la câțiva pași de acolo. Abed își conduse fiul de cinci ani pe una dintre aleile înguste din Dahiyat a-Salaam, cartierul din Anata în care locuiau.

Abia reușeau să înainteze printre mașinile parcate și cele blocate în trafic, pe strada fără trotuare. Deasupra capetelor lor se întindea o rețea de cabluri, fire și felinare, sub blocurile-turn care se înălțau de patru, cinci, chiar șase ori mai sus decât bariera de separare, acel zid de beton de opt metri care înconjura Anata. Abed își amintea vremurile, nu foarte îndepărtate, când Dahiyat a-Salaam era o localitate pustie, rurală, putându-se dezvolta încă pe orizontală, nu în sus. La magazin, îi cumpără lui Milad o sticlă de suc israelian de portocale marca Tapuzina, o cutie de Pringles și un ou Kinder, desertul lui preferat.

A doua zi de dimineață, la prima oră, nevasta lui Abed, Haifa, care era slabă și cu tenul alb ca Milad, îl ajută pe băiat să-și pună uniforma: tricou cu guler alb, sacou gri cu sigla școlii particulare Nour al-Houda și pantalonii gri pe care trebuia să și-i ridice tot timpul ca să nu-i alunece pe șoldurile înguste. Adam, fratele mai mare al lui Milad, care avea nouă ani, plecase deja. Un autobuz școlar alb claxonă

discret din stradă. Băiatul se grăbi să-și termine micul-dejun, compus din ulei de măsline, *za'atar* și *labneh*, ștergând farfuria cu o bucată de *pita*. Zâmbind larg, își adună prânzul și desertul, își sărută mama de rămas-bun și ieși în fugă pe ușă. Abed încă dormea.

Când se trezi, afară era înnorat și ploua torențial, cu rafale atât de puternice, încât, pe stradă, oamenii trebuiau să se aplece ca să-și țină echilibrul. Haifa aruncă o privire pe geam, încruntându-se.

– Vremea nu e bună.

– De ce-ți faci griji? o întrebă Abed atingându-i umărul.

– Nu știu. Doar o presimțire.

Abed avea zi liberă de la compania de telefonie israeliană Bezeq, unde lucra. El și Hilmi, vărul său, se duseră împreună cu mașina să cumpere carne de la prietenul acestuia din urmă, Atef, care avea o măcelărie în Dahiyat a-Salaam. În mod neobișnuit, proprietarul nu se găsea la fața locului. Abed îi ceru unui angajat să-l caute.

Atef locuia în altă parte a Ierusalimului, în Kufr Aqab, un cartier dens populat, de blocuri înalte care nu semănau între ele, construite la întâmplare, care, la fel ca Dahiyat a-Salaam, era separat de restul orașului de un punct de control și de zid. Ca să evite ambuteiajele zilnice și așteptarea la punctul de control, care putea să dureze ore în șir, alegea un drum ocolit până la locul de muncă.

Atef anunță că era blocat în traficul oribil. Se părea că în fața lui avusese loc un accident, pe drumul dintre două puncte de control, cel de la tabăra de refugiați Qalandia și cel din satul Jaba. Peste câteva momente, Abed primi un apel de la un nepot.

– Milad s-a dus în excursia programată azi? A fost un accident cu un autobuz școlar lângă Jaba.

Simți cum i se strânge stomacul. Părăsi măcelăria și urcă, împreună cu vărul Hilmi, în jeepul argintiu al acestuia. Coborâră panta prin traficul matinal, pe lângă adolescenții care începeau lucrul în ateliere auto semnalizate în ebraică, pentru clientela formată din evrei, trecură de școala lui Milad și continuară pe lângă zid. Șoseaua făcea o curbă în jurul zonelor de dezvoltare ale coloniei Neve Yaakov și urca dealul abrupt spre Geva Binyamin, o colonie evreiască cunoscută și drept Adam, nume pe care-l purta și fratele mai mare al lui Milad.

La intersecția de la intrarea în Adam, soldații opreau mașinile care încercau să se apropie de locul accidentului, creând aglomerație. Abed sări jos din jeep. Hilmi, presupunând că fusese un accident minor, își luă la revedere de la el, întoarse și porni înapoi.

Doar cu o zi înainte, Abed aproape că-i stricase lui Milad ocazia de a pleca în excursie. Nu ca urmare a vreunui sentiment, ci din pură neatenție.

Era cu Hilmi la Ierihon, pe platoul prăfuit al orașului aflat la cea mai joasă altitudine din lume, la peste două sute cincizeci de metri sub nivelul mării, când primise un telefon de la Haifa, care voia să știe dacă plătitese suta de shekeli pentru excursie. În realitate, uitase. Haifa nu voise să-l lase pe băiat să se ducă, dar cedase la rugămințile fierbinți ale acestuia. Apelul de la soție îl prinsese pe când se învârtea pe lângă casa părinților ei, așteptându-i tatăl, nerăbdător să se ducă să cumpere delicatese. Acum era prea târziu.

Dacă nu ajungea la școală să plătească înainte de ora închiderii, Milad nu s-ar fi putut urca în autobuz a doua zi de dimineață. Era miezul zilei, dar vremea se răcorise și cerul era acoperit, în pregătirea furtunii ce urma să vină. În depărtare se auzea foșnetul ramurilor de palmieri. Abed îi spusese lui Hilmi că trebuiau să se grăbească spre casă.

Hilmi venise la Ierihon în interes de afaceri. Moștenise recent 70 000 de dolari și voia să-i investească în terenuri. La Anata, unde locuia familia Salama, nu mai găseai loturi de vânzare. Într-o vreme fusese unul dintre cele mai scumpe orașe din Cisiordania, o fâșie lungă, derulându-se spre est dinspre munții împăduriți ai Ierusalimului până la dealurile gâlbui și văile secate de la marginile orașului Ierihon. Israelul însă confiscase aproape tot pământul din regiune sau îl făcuse inaccesibil pentru Abed, Hilmi și ceilalți locuitori din Anata. Un oraș de treizeci de kilometri pătrați fusese înghesuit într-un colț de doi kilometri pătrați și jumătate. Prin urmare, Ierihon.

Cum se grăbeau să ajungă la timp la școală, Abed și Hilmi intraseră pe principala rută est-vest a Israelului, Autostrada 1. Urcaseră pe culmea muntoasă, trecând pe lângă trei colonii evreiești cu acces strict limitat, construite pe pământul orașului Anata, și pe lângă așezarea improvizată de beduini Khan al-Ahmar, întinsă pe un lot de pământ al bunicului lui Abed. Când cotiseră pe șoseaua Abu George, văzuseră livezile de măslini care le aparținuseră odinioară lui Abed și fraților săi, acum ocupate de coloniști. În continuare, drumul îi condusesse spre celebra zonă E1, unde Israelul plănuia să ridice câteva mii de noi locuințe și camere de hotel, dar și o zonă industrială. În sfârșit, după

ultimul deal, trecuseră de colonia Anatot și de baza militară adiacentă, aflate tot pe pământurile familiei Salama.

Când intraseră în Anata, se îndreptaseră direct spre școală, care se găsea la marginea orașului, lipită de zid. Curtea era liniștită, aproape pustie. Abed se repezise pe poarta metalică și traversase terenul de joacă acoperit cu AstroTurf până în holul principal, unde o informase pe secretară că ar vrea să plătească pentru excursie.

– E prea târziu. Am închis.

Urcase în fugă la etaj, unde dăduse peste o profesoară pe care o cunoștea, Mufida. Aceasta îl sunase pe director, care o sunase pe secretară, iar Abed, oftând ușurat, coborâse înapoi la parter ca să achite. Milad avea să plece în excursie.

Ploua când Abed ieși din SUV-ul lui Hilmi, la intersecția de la Adam. Purta pardesiul negru pe care și-l luase de acasă, anticipând vremea urâtă. Era tot mai speriat, pe măsură ce se apropia de locul accidentului. Începuse să lungească pasul când văzu un jeep verde de armată apropiindu-se. Făcu semn și le spuse în ebraică soldaților că era posibil ca fiul său să se afle în autobuz. Îi rugă să-l ia cu mașina, dar fu refuzat. Abed o luă de-a dreptul la fugă. În primele momente nu putu vedea autobuzul, ascuns după un camion uriaș, blocat de-a curmezișul pe două din cele trei benzi ale șoselei. Zeci de oameni se înghesuiau, grăbindu-se să ajungă la locul accidentului, inclusiv părinți cunoscuți de la școală.

– Unde e autobuzul? Unde sunt copiii? întrebă Abed.

După o clipă, văzu autovehiculul răsturnat pe o parte, o carcasă calcinată. Nu vedea însă pe nicăieri copii, profesori sau ambulanțe. Identifică în mulțime un văr pe care nu-l înghițea, Ameen. Cu ani în urmă se încăieraseră așa de rău, încât Abed ajunsese la spital. Acum, Ameen lucra la Organizația Palestiniană pentru Securitate Preventivă, care era brațul armat al Israelului în centrele urbane din Cisiordania. Era cunoscut drept unul dintre ofițerii corupți care îi jumuleau pe localnici.

– Ce s-a întâmplat? îl întrebă.

– Un accident îngrozitor, îi răspunse Ameen. Au scos trupurile arse din autobuz și le-au întins pe jos.

Abed se îndepărtă repede de el, cu inima bătând să-i spargă pieptul. Cine ar fi fost capabil să-i spună unui tată așa ceva? Era pentru prima dată când auzea că cineva a murit, iar acum nu-și putea șterge imaginea sinistră din minte. Se îndesă în mulțime, cu vorbele lui Ameen răsunându-i în urechi.

În jurul lui se amplificau zvonurile, trecute de la un gură-cască la altul: supraveghetorii copiilor fuseseră duși la o policlinică în a-Ram, la două minute de acolo; erau la Rama, baza militară israeliană de la intrarea în a-Ram; de fapt, erau la centrul medical din Ramallah; nu, fuseseră transferați de la Ramallah la spitalul Hadassah de pe Muntele Scopus. Zvonul despre a-Ram părea puțin credibil, pentru că acolo nu aveau spital. Centrul medical de la Ramallah era mai plauzibil. Îi rugă pe doi străini să-l ducă până acolo cu mașina. Oamenii făcuseră două ore și jumătate până acolo și intenționau să pornească înapoi, dar acceptară fără ezitare.

Le luă o eternitate să-și croiască drum prin traficul bară la bară de la locul accidentului. Pe șoseaua Ierusalim–Ramallah trecură pe lângă Kids Land, centrul de distracție unde ar fi trebuit să ajungă deja clasa. Pe acoperișul clădirii trona un SpongeBob gigantic, unul dintre personajele favorite ale lui Milad.

Când intrară în Ramallah și opriră în sfârșit lângă spital, Abed și cei doi străini cumsecade dădură peste o scenă de haos total: vaietul sirenelor de pe ambulanțe, medici cărând copii pe târgi, părinți îngroziți urlând și plângând, echipe de televiziune care luau interviuri personalului spitalicesc. Abed își făcu loc prin mijlocul nebuniei generale, cu respirația întretăiată și pieptul prins într-o gheară, încercând să controleze groaza care amenința să-l copleșească. Minteaa lui însă refuza să-l asculte, fixându-se asupra unei singure idei: „Sunt pedepsit pentru ce i-am făcut lui Asmahan?”

LIBRIS

We know
books

PARTEA ÎNTÂI
TREI CĂSĂTORII

I

Dacă l-ai fi cunoscut pe Abed în tinerețe, ai fi știut că fusese destinat să-și unească destinul cu o femeie deosebită. Dar acea femeie nu era Haifa, nici Asmahan. Era o fată numită Ghazl.

Se cunoscuseră pe la mijlocul anilor '80, când Anata era mai mult un sat decât un oraș. Ghazl avea paisprezece ani și abia intrase la școala de fete din orașel. Abed era deja în clasele mari, la școala de băieți de peste drum. Pe atunci, în Anata, toată lumea cunoștea pe toată lumea. Peste jumătate din sat se trăgea din trei mari familii, care, la rândul lor, aveau un strămoș comun, un bărbat pe nume Alawi. Familia lui Abed, Salama, era cea mai mare, urmată de cea a lui Ghazl, Hamdan.

Alawi însuși își putea urmări genealogia până la omul care înființase Anata, Abdel Salaam Rifai, un descendent al fondatorului sufismului, din secolul al XII-lea. Venise din Irak la moscheea al-Aqsa din Ierusalim și se stabilise în Anata, localitate al cărei nume provenea probabil de la zeița canaaniților Anat sau de la orașul biblic Anatot. În copilărie, Abed și prietenii lui obișnuiau să coboare pe drum la vechiul templu de piatră al lui Abdel Salaam Rifai și să aprindă lumânări în sanctuarul boltit. Sanctuarul avea să devină mai târziu un loc de odihnă pentru soldații

israelieni, care lăseau după ei mucuri de țigară și sticle goale de bere.

Abed locuia la câteva zeci de metri mai jos de școala de fete, la etajul unei case din calcar cu două caturi. Parterul servea drept staul pentru capre și oi, respectiv coteț de păsări. Tatălui său îi plăceau animalele, mai ales caprele. Le dăduse nume și le trata cu semințe, alune sau dulciuri. În adolescență, Abed ducea caprele la păscut în mica vale dintre Anata și Pisgat Ze'ev, o nouă așezare evreiască.

În tinerețea lui, peisajul din jur era presărat cu măslini, smochini și câmpuri cultivate cu grâu și linte. Familii întregi dormeau împreună într-o singură cameră, pe podeaua acoperită cu o saltea subțire. Gospodăriile aveau closete în curte și femeile cărau apă de la un izvor din apropiere, în ulcioare mari pe care le țineau în echilibru pe cap. Copiii făceau baie în butoaie mari aduse în camera de zi o dată pe săptămână, vinerea, după care lipăiau cu părul încă ud, în haine curate, până la tații lor, cărora le sărutau mâna, în semn de mulțumire, primind în schimb un sărut pe creștet și o binecuvântare de sănătate și fericire, *na'eeman*.

Orășelul Anata a început să se schimbe după ce Israelul l-a cucerit, împreună cu restul Cisiordaniei, în războiul din 1967. Până atunci, regiunea fusese administrată de Iordania. De-a lungul deceniilor următoare, demografia și geografia teritoriilor ocupate au fost transformate de Israel, care a utilizat o serie de politici de iudaizare. În Anata, guvernul a luat pământul bucată cu bucată, a emis sute de ordine de demolare, a anexat o parte a orașului la Ierusalim, a ridicat un zid de separare care i-a încercuit centrul urban și a confiscat ce-a mai rămas ca să creeze

patru așezări evreiești, câteva avanposturi coloniale, o bază militară și o autostradă segregată, despărțită la mijloc de încă un zid, menit să ascundă traficul palestinian de ochii coloniștilor. Lacul și izvorul orașului au fost transformate în rezervație naturală israeliană, în care coloniștii din Anatot aveau acces liber, pe când oamenii din Anata erau puși să plătească intrarea. Drumul spre izvor trecea prin așezare, însă palestinienii nu-l puteau folosi fără un permis special, ceea ce-i obliga să ocolească pe un drum neasfaltat și periculos.

De la an la an, palestinienii din Anata s-au trezit tot mai integrați în țesutul urban al unui Ierusalim în expansiune, care înghițise Orașul Vechi și restul Ierusalimului de Est, dar și peste două duzini de sate, toate anexate de Israel. Își conduceau mașinile pe autostrăzile moderne făcute de israelieni, își făceau provizii de la supermarketurile israeliene și foloseau ebraica în blocurile de birouri, în malluri și cinematografe. Dar obiceiurile sociale din Anata rămăseseră neschimbate. Legăturile prenuptiale erau interzise, căsătoriile erau frecvent aranjate și verii se căsătoreau între ei ca să păstreze avuția și moșiile în familie. Dușmanii se purtau cu o politețe ostentativă unul față de celălalt, succesul în viață depindea în mare măsură de reputația casei – o soră năbădăioasă putea ruina perspectivele de măritiș ale celorlalte surori – și toată drama era ascunsă în ritualuri și cuvinte curtenitoare.

Dacă Anata te ducea cu gândul la un sat preindustrial din secolul al XVIII-lea, Abed aparținea aristocrației sale. Ambii lui bunici, care erau frați, fuseseră, rând pe rând, *mukhtar*, șeful satului, și amândoi avuseseră în posesiune

o bună parte din pământuri. Dar, pe măsură ce proprietățile latifundiare li s-au micșorat, confiscate de conducerea israeliană, rolul de mukhtar a început să-și piardă din importanță. Pe la începutul anilor '80, când îi venise rândul, tatăl lui Abed a refuzat să mai accepte funcția, spunând că ea consta mai ales în a-i orienta pe soldații ocupantului spre casele celor pe care voiau să-i aresteze.

Tatăl lui Abed era un om mândru, care nu-și exprima decât rareori resentimentele pentru pierderile suferite, fie ele materiale sau sufletești. Prima lui iubire fusese o fată din familia Hamdan, dar tatăl și unchiul lui plănuiseră să-l însoare cu o verișoară, ca să nu fie nevoiți să împartă moșia familiei. Nici părinților fetei nu le-ar fi convenit căsătoria, din cauza rivalității dintre familiile Salama și Hamdan. Imediat ce-au aflat de dorința tânărului Salama, s-au grăbit să-și mărite fata cu un văr. Prin urmare, tatăl lui Abed n-a mai avut încotro și s-a supus căsătoriei pe care i-o aranjase familia.

Când lui Abed însuși i-a căzut cu tronc o fată Hamdan, s-a întrebat dacă nu cumva îndeplinea destinul frânt al tatălui său. Seara îi scria mesaje secrete lui Ghazl, pe care i le trimitea dimineața printr-o vecină sau colegă de clasă, ca să i le dea la școală. Adesea, mesajele includeau instrucțiuni în care îi cerea fetei să răspundă la o anumită oră la telefon. Casa ei era conectată la rețeaua telefonică, deoarece cartierul în care se afla, Dahiyat a-Salaam (numit Noul Anata la vremea respectivă), fusese anexat de Israel și încorporat în Ierusalim. Celelalte case din Anata nu aveau telefon. După școală, Abed lua autobuzul până la Poarta Damascului, în Ierusalimul de Est, mergea pe jos până la oficiul poștal din

strada Salahadin, principala arteră comercială, și, la momentul convenit, vâra o monedă în telefonul public. Cuplul vorbea cât putea de mult, adică destul de puțin, de obicei. Când intra în casă vreunul dintre părinți, Ghazl era nevoită să i se adreseze ca unei prietene, la feminin, și să încheie abrupt convorbirea. De multe ori, abia reușeau să-și ia la revedere înainte ca Abed să se trezească întrerupt în mijlocul unei fraze de bâzâitul monoton din receptor.

Formau o pereche frumoasă. Abed era bronzat, înalt și zvelt, cu un maxilar proeminent, o privire melancolică și un fel de-a fi blând, relaxat. Își tunde scurt la tâmpă părul des și la un moment dat purtase mustață, subiect de jenă ulterior. Cu cămașa descheiată la piept, semăna cu un James Dean palestinian. Ghazl avea ochi mari, migdalați și o aluniță pe obrazul drept. Semăna cu tatăl ei. Ca și al lui Abed, chipul fetei radia bunătațe.

Sora lui mai mare, la care ținea cel mai mult, Naheel, locuia în Dahiyat a-Salaam cu soțul ei, Abu Wissam, nu departe de casa lui Ghazl. De acolo, tânărul își spiona iubita când ieșea pe balcon sau pe terasa de pe acoperiș, singurele locuri deschise unde avea voie să-și țină părul descoperit.

Abed era laic și se opunea hijabului. Nici una dintre surorile lui nu-l purtase înainte de măritiș, iar Naheel n-o făcuse nici după aceea. Mai ales în rândul elitelor, hijabul nu era foarte popular. Când Abed a absolvit liceul, în 1986, mai puțin de jumătate dintre fetele din Anata își acopereau părul. Cu toate acestea, nu-l deranja faptul că Ghazl purta hijab. Știa că o face din respect pentru tatăl ei, un om religios, și că era mai puțin supusă față de tradiții decât alte tinere. I se oferise și un grad mai mare de independență.